

Η ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ (*)

«Σοῦ μίλησε πῶς ἐδῶ δὲν εἶνε ἡ ὥρα γιὰ κου-
θέντες· ὅλ' αὐτὰ ποῦ λές εἶνε ἄγια καὶ καλὰ μὰ
δὲν εἶνε γιὰ ἐδῶ νοικοκυρά μου. Κόπιασε στὸ καλὸ
καὶ τὰ ματαλέμε».

Μὰ ἡ κυρὰ Ἐπιστήμη δὲν ἐσάλενε· «Στῶρε»
τοῦ ξανᾶπε.

«Τὰ ὀβολὰ σου δὲν τὰ θέλουμε» εἶπε ὁ μπάρ-
μπα· «ἄς τᾶδινες τότες· βᾶσταξέ τα ἡ ἴδια ποῦ σοῦ
χρειάζονται καὶ βᾶσταξε καὶ τὴ θυγατέρα σου· ἐ-
δρήκαμε ἄλλου καλλίτερα. Τὸ σπῖτι ἄς πάει στὸ
διάλο κάνουμε ἄλλο!»

«Ναί» εἶπε ὁ Ἀντρέας· «τί νὰ πρωτοκάμω μὲ
τὰ ἐξακόσια, δὲ βλέπεις τὰ κατάντια μου».

«Δὲν ἔχω ἄλλα» τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ μυγγή
φωνὴ γρικῶντας νὰ βράζει τὸ αἷμα στὴν καρδιά της.

«Δὲν τὴν παίρνω! Ἐδρήκα ἄλλου τὰ τριῖσιπλα!»

«Ὡ ἂν μ' εἶχε θελήσει ἐμένα», εἶπε ὁ Ἀντώ-
νης, ποῦ ἦταν ὁ ἄλλος βαστάζος, «ἐγὼ αὐτὴν ἡ-
θελα ὅχι τὰ χρήματά της. Μὰ ποῦ νὰ τολμήσω νὰ
τοὺς τὴν πῶ!»

Τώρα ἡ κυρὰ Ἐπιστήμη ἔτρεμε, τὰ μάτια της
ἐλαμπύρισαν, τὸ μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ της ἐγλύ-
στησε στὴς πλάτες. «Οἱ ἄτιμοι!» ἐσυλλογίστηκε «θέ-
λουνε νὰ μᾶς γδάρουν, ἄλλοιὼς τὴν παρατάει γιὰ
νὰ πάρει τὰ περισσότερα! Οἱ ἄτιμοι!» Καὶ κάτι τώ-
ρα τὴν ἐσπρωχνε νὰ ριχτεῖ ἀπάνου τους νὰ τοὺς
βγάλει τὰ μάτια μὲ τὸ δάχτυλο νὰ τοὺς ξεσκίσει
μὲ τὰ νύχια καὶ μὲ τὸ στόμα, κ' ἐπ'θυμοῦσε τώρα
νᾶχει χέρια διπλά, δύο στόματα, νᾶνε αὐτὴ ἡ ἴδια
δύο ἄνθρωποι, γιὰ νὰ τοὺς ἀδράξει καὶ τοὺς δύο τὴν
ἴδια στιγμὴ καὶ νὰ τοὺς κκοποιήσει, ὅπως τοὺς ἔ-
πρεπε. Τὸ δολερὸ τὸ μπάρμπα καὶ τὸν ἄτιμο ἄν-
θρωπο ποῦ τῆς εἶχε καταστρέψει τὴ θυγατέρα.

«Μοῦ τὴ στέρνεις» τοῦπε βραχνὰ «νὰ γεννήσει
σπῖτι μου!»

«Δὲν τὴ θέλουμε! Ἐσωσε» τὴν ἀντίσκοψε ὁ
μπάρμπα.

«Ἄδικο, ἄδικο» εἶπαν κάποιοι ποῦ τώρα ἀκο-
λουθοῦσαν περίεργοι τὴ συνομιλία.

«Νὰ γεννήσει σπῖτι μου τοσοῦ μούλους σου!»
τοῦ φώναξε ἡ γυναῖκα παίρνοντας θάρρος ἀπὸ τὴν
προστασία τοῦ κόσμου ποῦ ὀλοένα περισσότεροι τοὺς
τρογύριζε. «Ἔτσι τᾶκαμε κι' ὁ ψόφις ὁ πατέρας
σου. Γι' αὐτὸ ἐπήγατε καὶ καλά».

Ὁ Ἀντρέας ἐθύμωσε καὶ ἠθέλησε νὰ τὴ σπρώ-
ξει: «Κόπιασε στὸ γέρον τὸ διάλο» τῆς εἶπε.

«Τί ἔχει αὐτὴ ἡ λάμια;» ἐρώτησε ἰταλικά τὸ

σύντροφός του ὁ ἄρχοντας ποῦ σταματημένος ἀπὸ
μακριὰ ἐκοίταζε.

«Μὰ δὲν ξέρω» ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος σὰ νὰ τοῦ-
λεγε «ἄφισέ με γ' ἀκούσω».

«Δῶσε τόπο τὸ ὀργῆς» εἶπε ὁ μπάρμπα· «ἄμε
νὰ φύγεις κι' ἀφήσέ με νὰ χάμω ἐγώ, μωρέ· γιὰ
νὰ γλυτώσουμε σήμερα».

Ὁ Ἀντρέας ἦταν ἑτοιμὸς ν' ἀκολουθήσει τὴν
ὁρμήνεια του, μὰ πειστωμένος καθὼς ἦταν ἠθέλησε
ἀκόμη νὰ τὴν πειράξει: «(Ὅτε ἔλο τὸ βίος τῶν
Κορφῶνε νὰ τὴν δώκεις δὲν τὴν παίρνω».

Καὶ ἡ γυναῖκα τώρα ἐκατάλαβε πῶς ἀληθινὰ
τῆς ἔφρευε· κ' ἐσυλλογίστηκε πῶς ἡ θυγατέρα της
ἦταν χαμένη, καὶ πῶς ἀπόμνησκε στὴ ντροπὴ τὸ
σπῖτι της. Οἱ δοκιμασίες, ὁ ξεπεσμός· εἶχαν σκληροῦ-
νει τὴν καρδιά τοῦ Ἀντρέα, τὸν εἶχαν σπρώξει στὴν
ἀτιμία, καὶ τῷ ἔλεπε, τῷ ἔλεπε ἀποφασίσει τώρα γιὰ νὰ
διαρῥῶσει τὴ θέση τοῦ νὰ πάρει τὴν ἄλλη τὴν
πλούσια καὶ νὰ παρατήρει γιὰ πάντα τὴ Ρήνη. Ἐ-
πρεπε νὰ τὸν ἀφήσει ἀτιμώρητος νὰ φύγει ἀπὸ
μπρὸς της. Τὰ μάτια τῆς μάννας ἀστράψαν. Ἐρρί-
χτηκε πρὸς τὸν Ἀντρέα καὶ τὸν ἀδράξε ἀπὸ τὸν
ὥμο καὶ τὸν ἐκρατοῦσε δυνατὰ, σφίγγοντας ὅσο ἐμ-
πόρει τὸ χέρι της. «Ἐλα στὸ νοῦ σου» τοῦπε ἀ-
πελπισμένα «ὡς στὸ ὕστερο θὰ ἐπιμείνεις στὴν ἀτι-
μία. Δὲ μπορῶ νὰ σοῦ δώκω περισσότερα».

Ὁ Ἀντρέας τὴν ἐσκούντησε πασχίζοντας νὰ ἐ-
λευθερωθεῖ· κ' ἐκεῖνη τότες ἐκατάλαβε ποῦ ἡ δύνα-
μή της εἶχε μεγαλώσει, ἡ καρδιά της τῆς ἔλεγε
πῶς ἐμποροῦσε νὰ τὰ βάλει καὶ μὲ δέκα σὺν τὸν
Ἀντρέα, κι' ἄς ἦταν ἄντρες καὶ δυνατοὶ· κι' αὐτὴ
γυναῖκα. Ἐκοίταξε ὀλόγουρά της τὸν κόσμο, κ' ἐκα-
τάλαβε πῶς ὅλοι τὴ θεωροῦσαν μὲ συμπάθεια, καὶ
καθὼς ἐκοίταζε γύρω της τὸ βλέμμα τῆς ἔπεσε ἀ-
πάνου σ' ἓνα μικρὸ μαχαίρι ποῦ τῷ ἔχαν ἐκεῖ οἱ ψα-
ράδες γιὰ νὰ ξελεπίζον τὰ ἀγκαθερά τὰ ψάρια. Κ'
ἐνῶ ὁ Ἀντρέας ποῦ ὅλο ἐτιναζόνταν γιὰ νὰ τῆς φύ-
γει, τῆς ξανάλεγε θυμωμένος τώρα κ' ἐκεῖνος:
«Σοῦπα ποῦ δὲν τὴν παίρνω· τί ἄλλο θέλεις;» ἡ
γυναῖκα χωρὶς νὰ ξέρει καθαρὰ τί κάνει ἀδράξε ξά-
φνου τὸ μαχαίρι πάνουθε ἀπὸ τὴς ὀγρὲς τὴς πλάκας
καὶ κλειδώντας τὰ μάτια της γιὰ νὰ μὴ βλέπει τὸ
ἐγκλημα τοῦ κατάφερε μὴ μαχαίρι ποῦ τὸν ἐπὶ-
τυχε στὸ μπράτσο. Ὁ κόσμος ἐμπῆκε στὴ μέση καὶ
τοὺς ξεχώρησαν. Αἷμα ἔτρεξε ἀπ' τὴν πληγὴ. Ἡ
κυρὰ Ἐπιστήμη ἐκοίταξε περίτρομη σὺν κοιτῇ τὸ
ματωμένο λεπίδι καὶ μὲ φρίκη τὸ πέταξε κατὰ γῆς.
Ὁ θυμὸς τῆς εἶχε πέσει ὀλομεμιάς, καὶ στὴν καρδιά
τῆς εὐκιάτουν νᾶνε ἀλαφρυὰ ἡ πληγὴ ποῦ τοῦχε
κάμει, κ' εὐχαριστήθηκε διὰν ἄκουσε νὰ λέν οἱ ἄν-
θρωποι ποῦ ἔχαν περιτρογυρίσει τὸν Ἀντρέα καὶ ποῦ
τοῦ ἐκοίταζαν τὸ μπράτσο: «Δὲν εἶνε τίποτα· τὸ
μαχαίρι δὲν ἐμπῆκε βαθειά». Ἦταν κίτρινη ἀπὸ τὴ
σύγχυσή της. Δύο ἀστυνομικοὶ τῆς εἶχαν πιάσει τὰ
χέρια. «Καλὰ τοῦκαμε» ἐφώναξε ὁ κόσμος.

«Τρομερὸ πρᾶμα!» ἐφώναξε ὁ ἄρχοντας ἰταλι-
κὰ στὸν ὑπασπιστὴ του.

«Πῶς ἐκαταπνέθηκαμε ἀφέντη» τοῦ ἀποκρίθη-
κε ἰταλικά πάλι ὁ πλούσιος ποῦ ἀγόραζε τὰ φτηνό-

(*) Κοίταξες ἀριθ. 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494,
καὶ 495.

τερα ψάρια και ποῦχε βρεθεί σιμά του κ' ἐδιαζόνταν τώρα νὰ φύγει γιατί ἐφοβότου, «ἄχ καὶ μένη Ἀγγλία!»

«Τότες δὲν εἶχαμε τέτοια πανηγύρια» εἶπε ἐλληνικά ὁ ἀκόλουθος τοῦ ἀρχόντου.

Τώρα ἡ δυστυχισμένη ἡ νοικοκυρὰ ἐδάκρυζε. Ἀναμετρίδου με θλίψη τὰ ἀποτελέσματα: Ἡ κοπέλλα τῆς παρατηρημένη γιὰ πάντες· αὐτὴ ἡ ἴδια στὴ φυλακὴ γιὰ μῆνες, ἴσως γιὰ χρόνια· τὸ σπῆτι τῆς ἐρημο, τὰ παιδιὰ τῆς σὰν ὄρφανὰ στὰ χέρια τοῦ ἀδύνατου ἀντρός τῆς· κ' οἱ κοπέλλες τῆς μάλιστα τὰ δύο θεριὰ ποῦ ἄξαιναν μέρα μετὴν ἡμέρα, καὶ πρῶτα πρῶτα ἡ δεύτερη ποῦ ἦταν μεγάλη ἀρκετὰ καὶ ποῦ μποροῦσε νὰ κάμει τὰ ἴδια.

Οἱ ἀστυνομικοὶ τὴν ἐτραβοῦσαν ὥς τόσο γιὰ νὰ τὴν πάρουν. Κ' ἡ δυστυχισμένη ἐκοίταξε μία στιγμὴ τὸν Ἀντρέα ποῦ ἐχαιρότου τώρα τὸ γλυτωμό του καὶ τοῦπε παρακαλεστικά. «Μὴ μοῦ χάσεις τὸ σπῆτι μου. Πάρ' τὸ κλειδὶ τοῦ κομοῦ καὶ σύρε νὰ σοῦ τὰ δώκει δλα δσα ἔχω ὁ ἀντρας· στὴν τράπεζα εἶνε βαλμένα στ' ὄνομά του. Ὅλα δλα· μόνο διαφέντεφέ με στὸ δικαστήριον. Ἀνάθεμά τα τὰ τάλ-λαρα!»

«Ἔτσι ναί» εἶπε ὁ μπάρμπας μ' ἓνα χαμόγελο, «τοῦλάχιστο τὴ μαχαιριά τὴν πλερώνει».

«Δὲν ἔχω τίποτα» εἶπε ὁ λαθωμένος καὶ τὰ μάτια του ἀστράψαν.

«Δὲ θάμει ἄλλο φτωχός. Ἀφήστε με. Θὰ πάω νὰ τήνε στεφανώσω».

Κ' ἓνας ψαράς ποῦ ἐστεκότου πίσω ἀπὸ τὰ ψάρια του, ἓνας γέρος δυνατὸς μεγάλος καὶ κόκκινος, ὁ μοναχὸς ποῦ ἐφοροῦσε ἀκόμα ἀσπρη βράκα καὶ φέσι, ἐφώνησε μετὰ περηφάνεια:

«Μωρὲ χαλάλι σας, μωρὲ Μαουκιώτες· κάθε μέρα καὶ παλληκαριὲς ἐδῶ κάτου στὸ Μαρκᾶ. Τὴ προάλλες ὁ ἓνας ἐσκότωσε τὸ κριτὴ, μωρὲ πασα-ληψιά! κ' ἡ Τρινκούλαινά ἐσήμερα τῶδειξε!»

«Cosa ha dito» (Τί εἶπε) ἐρώτησε ὁ ἀρχοντας τὸν ὑπάσπιστή του.

«Ha parlà della onfegada del giudice».

Ἡ πληγὴ τοῦ Ἀντρέα ἦτανε τιποτένια. Ἀποῦ τοῦ τὴν ἐπλυναν καὶ τοῦ τὴν ἔδεσαν σ' ἓνα φαρμακεῖο ἐξεκίνησε τώρα γιὰ τὸ προάστειο. Ἐπὴγαινε νὰ ξαναβρεῖ τὴ Ρήνη, νὰ πάρει τὰ χρήματα, νὰ πλερώσει τὰ χρέη του, καὶ εἶχε σκοπὸ νὰ ἐτοιμάσει τὴ χαρὰ του γιὰ τὴν ἄλλη Κυριακὴ. Ἐλευτερωμένος ἀπὸ τὴ φτώχεια, ξανάδρισκε τώρα τὸν ἑαυτό του, ἐγενότου πάλι ἄνθρωπος καλός, καὶ ἐξυπνοῦσε ξανά ἡ ἀγάπη στὴν καρδιά του.

Στὸ δρόμο τὸν ἐσυγχαιρόταν ὅλοι γιὰ τὸ γλύτωμα καὶ στὸ προάστειο, ποῦ ἀμέσως εἶχαν κοινολογηθεῖ τὰ πάντα, τὸν ἐπεριτρογύριζε ὁ κόσμος, κι' ἡθελε ν' ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα του ὅ,τι εἶχε συνέβη.

Εὐχαριστιόνταν ὅλοι γιὰ τὴν ἔδραση, καὶ τοῦ εὐκίωνταν εὐτυχία.

Ἐπὴγαινε στὸ σπῆτι τοῦ· καὶ μὴ βρίσκοντας ἐκεῖ τὴ Ρήνη, ἐπὴγαινε χωρὶς νὰ χάσει στιγμὴ στὸ σπῆτι τῆς πεθερᾶς του.

Ἐκεῖ ἐκλαίγαν ὅλοι, ἡ Ρήνη, οἱ δύο ἀδερφάδες τῆς καὶ τὸ ἀγόρι.

Τὴν ἐσίμωσε γιὰ νὰ τὴ φιλήσει.

Ἐκεῖνη τὸν ἐκοίταξε μετὰ παράπονο, σὰ νὰ τὸν ὀνειδίξε γιὰ ὅλο τὸ φέρεμά του, μὰ δὲν ἀντιστάθηκε στὸ ἀγκάλιασμα. Θάβρισκε στὸ τέλος κάπια γενναιότητα στὴν καρδιά του;

Τῆς εἶπε χαρούμενος, σὰ νὰχε λησμονήσει στὴ στιγμὴ ὅ,τι εἶχε κάμει τόσες ἡμέρες: «Τὴν Κυριακὴ στεφανονόμαστε!»

Αὐτὴ τοῦ χαμογέλασε.

«Καὶ πάει ἡ φτώχεια» ξακολούθησε «τῆς ἀφήκαμε γειά· ἡ μάννα σου ἐθύμωσε, μ' ἐδάρησε, μὰ δὲν πειράζει. Τὰ δίνει δλα δσα ἔχει, δὲ θὰ πάρω παρὰ τὰ χίλια ποῦ χρειάζονται».

Ἐκεῖνη ἐκοίταξε πονεμένη τὰ ἀδέρφια τῆς, ἐκάτεδασε τὸ βλέφαρό καὶ δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε.

«Γιατί δὲ χαίρεσαι;» τὴν ἐρώτησε.

Κι' αὐτὴν τὴ στιγμὴ ἐμπῆκε στὸ σπῆτι ὁ γέροντας ὁ Τρίνκουλος. Ἐτρεμε ὅλος, ἀχνός, λιγνός, φοβισμένος, μετὰ μάτια ποῦ τὸ κρασί ἀπὸ τόσα χρόνια τοῦ τὰχε θολώσει. Μὰ τώρα ἦταν ξενέρωτος κ' ἐδάκρυζε. Εἶχε ἀκούσει τὰ τελευταῖα τὰ λόγια τοῦ Ἀντρέα κι' ἀγκάλιασε μ' ἀγάπη τὴ θυγατέρα του. Κ' ἐκεῖ δὲν ἐμπόρεσε πλὴν νὰ βαστάξει. Ἐνα ἀναφυλλητὸ βερὺ βερὺ τοῦ ἐτίναξε τὰ στήθη κ' ἐμούγγρισε γιὰ νὰ μὴ ξεφωνήσει τὸ κλάμα.

Κι' ὁ Ἀντρέας στενοχωρημένος ἐκοίταξε τὰ δύο πλάσματα, ποῦ ἀγαπιῶνταν, ποῦ ὑπόφερναν ἐξ αἰτίας του καὶ ποῦ τώρα δὲν ἐμιλοῦσαν.

Τέλος ὁ πατέρας τῆς εἶπε, σφίγγοντάς τὴν στὴν ἀγκαλιά του:

«Σ' ἐδυστύχεψε!» Δὲν εἶπε ποιός. Ὁ νοῦς του ἦταν ἴσως γιὰ τὴ γυναῖκα του, μὰ ὁ Ἀντρέας ἐνόμισε πῶς τὰ λόγια τὸν ἐχτυποῦσαν ἐκεῖνον κ' εἶπε: «Ἐφταιξα μὰ τώρα ἐδιορθώθηκαν δλα. Τὴν Κυριακὴν βάζω στεφάνι. Ἐδῶ τὰ κλειδιά τοῦ κομοῦ, εἶπε νὰ μοῦ τὰ δώκεις τὰ χίλια».

«Καὶ ξαναγοράζεις» τοῦπε ἡ Ρήνη πικρὰ «καὶ τὴν ἀγάπη; Ὡ τί ἔκαμες». Κ' ἐδόλθηκε νὰ κλαίει.

«Τὴν ἀγάπη» ἐρώτησε ἀχνίζοντας· «καὶ δὲν τὴν ἔχω;»

«Ὅχι» τοῦ ἀποκρίθηκε «ὄχι, γιὰ λίγα χρήματα ἤσουνε ἔτοιμος νὰ με πουλήσεις καὶ χωρὶς αὐτὰ δὲ μ' ἐπαιρνες· πάει τώρα ἡ ἀγάπη. Ἐπέταξε τὸ πουλί!»

«Θὰ ξανάρθει» τῆς ἀπολογήθηκε λυπημένος, «στὴ ζεστὴ τὴ φωλιά του. Ἡ ζωὴ μας θὰνε παράδεισος!»

«Ὅχι» τοῦπε «ἔπειτα ἀπ' ὅ,τι ἔκαμες ὄχι! κι' ἂ σ' ἀγαποῦσα δὲ θὰ ἐρχόμουν μαζὶ σου. Εἶμαι δουλεύτρα, ποῖνε ἔχω ἀνάγκη;» Καὶ σὲ μία στιγμὴ ἐπρόσθεσε «γιατί ν' ἀδικηθοῦν τὰ ἀδέρφια μου;»

«Σ' έδυστήχεψε» είπε πάλι πικρά ο πατέρας, που τώρα ήταν ξενέρωτος. «Γιατί νά μ'ήν τὰ δώσει από την αρχή όπως της τ'έπα. 'Ανάθεμά τα τὰ τάλλαρα!»

«Πάμε» είπε ο 'Αντρέας.

«Όχι» τούπε μ' απόφαση, έδώ είχε ο χωρισμός μας· θά πάω σέ ξένα μέρη, σέ ξένον κόσμο, σ' άλλους τόπους, θά δουλέψω για με και για νά κουνάρήσω τὸ παιδί που θά γεννηθεί. Θά μου δώσει ή μάνα γράμματα για ναύρω άλλου έργασία· θά τὰ πάρει από τις κυράδες της. Όχι, δέν έρχομαι. Είμαι δουλεύτρα, ποιόνα έχω ανάγκη». Κ' έπειτα από μία στιγμή σὰ ν' άπαντούσε σέ κάπια της σκέψη έξαναφώναξε: «Δέν έρχομαι, δέν έρχομαι!»

Ο 'Αντρέας την εκόιταξε ξιπαστικά κ' εκατάλαβε πως όλα τὰ λόγια ήσαν χαμένα.

«'Ανάθεμά τα τὰ τάλλαρα!» έφώναξε πάλι άπελπισμένος. «Πάει ή ευτυχία μου!» Κ' έδγήκε στο δρόμο.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

— Στην «Πολιτεία και Μοναξιά» του Παλαμά βρίσκει και ή μακρόστιχη σειρά «Στη χώρα που άρματώθηκε», καθώς γράψαμε στον άριθ. 495, δημοσιεύοντας και τρία ποιήματα άπ' αυτή τή σειρά.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΔΑ — «Όσοι ζωντανόι» δρ. 2 (για τὸ έξωτερικό φρ. 2,25).

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ (Judas Errant) «'Αγκάθια και τριβόλοι» δρ. 1 (για τὸ έξωτερικό, φρ. 125).

OSCAR WILDE — «DE PROFUNDIS» μετάφρ. 'Αλεξ. Μαρπουτζόγλου δρ. 2 (για τὸ έξωτερικό φρ. 2,25).

VERNON LEE — «'Η 'Αριάδνη στη Μάντρουα», δράμα σέ πέντε πράξεις (μετάφραση Στέφ. Πάργα) δρ. 1 (για τὸ έξωτερ. φρ. 1,25).

ΑΥΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ «'Η μουσική δια τών αιώνων»

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΤΙΜΩΡΙΑ

Πουλιέται στα γραφεία μας τέσσερις δραχμές (στο έξωτερικό στέλνεται με δρ. 4,50 «ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΤΙΜΩΡΙΑ» του Δοστογιέφσκη, μεταφρασμένο ύπέρροχα στη δημοτική από τον κ. Στέλιο Χαριτάκη. Τὸ βιβλίο είναι σέ δυό τόμους σελ. 763 κ' έχει τυπωθεί στα Χανιά.

Ο ΑΘΗΝΑΙΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟΤΟΥ 'ΝΟΥΜΑ.,

«ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ» 14 12 912 σελ 2, στήλ. 1). Τὸ σημερινό φύλλο του «Νουμά» είναι άφιερωμένο ολόκληρον εις την μνήμην του ποιητου Λαυρεντίου Μαβίλη. Περιέχει σχεδόν όλα τὰ γνωστά σονέτα του Κερκυραίου αιδιού, άρθρα περί του έργου του, εικόνες του κτλ.

Φιλολογικόν μνημόσυον άληθινόν εις τὸν εκλείψαντα διδάσκαλον.

«ΑΘΗΝΑΙ» 14. 12. 912. σελ. 1. 'Από άρθρο δίστιλλο του κ. Γ. Τσοκόπουλου με τὸν τίτλο «Ολόκληρος ο ποιητής» «Ευτυχώς αυτήν την στιγμήν έχομεν πλέον έμπρός μας ολόκληρον, συγκεντρωμενον, τακτοποιημενον τὸ έργον του ποιητου. Διότι είλοσι ποιήματα του δυσκόλου και άργου και άριστοκρατικού αυτού τραγουδιστου, άν δέν είναι έντελώς ολόκληρον τὸ έργον του, πάντως όμως είναι τὸ μεγαλειτερόν του μέρος.

«Αυτήν δέ την ύπηρεσίαν προς τὰ 'Ελληνικά γράμματα δέν την οφείλομεν εις κανένα από τὰ άεροδρομούντα και άερολογούντα περιοδικά μας. Τήν οφείλομεν εις μίαν έφημερίδα ή όποία συχνά εκυνηγήθη άγρίως. Είς τὸν «Νουμά». Με θυσίας και με κόπους και με ένεργείας κατώρθωσεν ή έφημερίς αυτή να συγκεντρώσῃ τὸ έργον του ποιητου και να μᾶς τὸ περαιώσῃ τόσον γλήγορα μάλιστα. Καί εκείνοι ακόμη οί όποιοι υπήρξαν άμείλικτοι έχθροί του περιοδικου τὸ όποιον έχρησίμευσε δια τὰ διοχετευθούν εις τὸ κοινόν τόνα άνωφελή πράγματα — δια να έξυπηρετηθῇ μία άνωφελής σχολή—και αυτοί θα όμολόγησιν υν τώρα την ευγνωμοσύνην των προς τὸ φύλλον, τὸ όποιον καλλίτερα από σχολάς και από όμίλους και από κομιτάτα, κατώρθωσε να κίμη αυτό τὸ ώραίο μνημόσυον εις τὸν ποιητήν.....»

«ΠΑΤΡΙΣ» (15. 12. 912. Σελ. 2. «Τὸ τελευταίο φύλλον του «Νουμά» είναι άληθινά πολύτιμον. 'Αφιερώνεται έξ ολόκληρου από την πρώτην έως την τελευταίαν σελίδα εις την μνήμην του ποιητου Μαβίλη, του ήρωϊκου νεκρου των 'Ηλειρωτικών μαχών. Ο ποιητής Παλαμάς δημοσιεύει μακρόν άρθρον δια τὸν ήρωα συνάδελφόν του, εις τὸ αυτό δέ φύλλον δημοσιεύονται όλα τὰ άνέδοτα του Μαβίλη και πολλά άλλα ποιήματα και μεταφράσεις του ίδιου, δημοσιεύόμεναι πρό χρόνων υπό ψευδώνυμα. Μεταξύ των άλλων σχετικών με τὸν Μαβίλην, ο κ. Ταγκόπουλος δημοσιεύει την τελευταίαν συνάντησίν του μετ' αυτοῦ ολίγας ήμέρας πρό της άναχωρήσεώς του δια τὸν πόλεμον. 'Από τὸ άρθρον αυτό άποσπῶμεν τὸ εξής χαρακτηριστικόν:

«...— 'Εγώ στον πόλεμο πάω, μπορεί και να μη ξαναγυρίσω....»

Κι' αυτό χαμογελώντας μου τῶπε :

— Δέν βαρείσαι, του άποκριθηκα. Και θα ξαναγυρίσης και θάν τὰ ξαναπούμε... Καλή άντάμωση.

— Στα 97 δυό φορές πληγώθηκα : Μία στην Κρήτη και μία στην 'Ηπειρο. Αί, τρεις και ζαβολιά τώρα...

Και μουσφιξε τὸ χέρι, άλλοίμονο, γιό στερνή φορά. Για ώρα πολλή συλλογιζόμουν τα λόγια του και στο μυα.